

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabbi Sacks

Vayhi

Son Gözyaşları

Yosef ile ailesi arasında Mısır'da gerçekleşen duygu ve kaygı yüklü karşılaşmanın neredeyse her aşamasında Yosef ağlamaktadır. Yedi adet gözyaşı sahnesi vardır:

1. Kardeşler Mısır'da onun huzuruna çıktıkları ilk seferde birbirlerine şöyle demişlerdi:

"Aslında kardeşimiz sebebiyle gerçekten de suçluyuz. Bize yalvarırken onun ıstırabına şahit olmuş, ama dinlememiştik. Bu sıkıntı da işte bu yüzden başımıza geldi"... Yosef'in [kendilerini] anladığını bilmiyorlardı; çünkü [konuşmaları boyunca] aralarında bir aracı vardı. [Yosef] dönüp uzaklaştı ve ağladı. Onlara geri döndüğünde yine sertçe konuştu.

Bereşit 42:21-24

2. İkinci olayda kardeşler Binyamin'i beraberlerinde getirdikleri zaman, kardeşini görünce derinden duygulanan Yosef aceleyle dışarı çıkmış ve tek başına ağlayabileceği bir yer aramıştı:

İç odaya geçti ve orada ağladı.

Bereşit 43:29-30

3. Yeuda'nın duygu dolu konuşmasının ardından Yosef kimliğini açıklamak üzereyken:

Yosef duygularına daha fazla hâkim olamadı. Tüm hizmetkârları orada oldukları için "Herkesi dışarı çıkarın!" diye bağırdı. Böylece Yosef kendisini kardeşlerine tanıttığı zaman, yanında kimse yoktu. Öyle yüksek bir sesle ağlamaya başladı ki, Mısırlılar duydular. Paro'nun sarayı da duydu.

Bereşit 45:1-2

4. Kimliğini açıkladıktan hemen sonra:

[Yosef] Kardeşi Binyamin'in omuzlarına düşüp ağladı. Binyamin de onun omuzlarında ağladı. [Yosef] sonra tüm kardeşlerini öptü ve onların [omuzları] üzerinde ağladı.

Bereşit 45:14-15

5. Uzun ayrılıklarının ardından babasıyla tekrar buluştuğu zaman:

Yosef arabasını koşumladı ve babası Yisrael'i karşılamak üzere Goşen'e çıktı. Ona göründü ve [onun] omuzlarına

düştü. Uzun bir süre omuzlarında ağladı.

Bereşit 46:29

6. Babası öldüğü zaman:

Yosef babasının yüzü üzerine kapandı. Orada ağladı ve onu öptü.

Bereşit 50:1

7. Babasının ölümünden bir süre sonra:

Yosef'in kardeşleri, babalarının öldüğünü gördükleri zaman "Ya Yosef bize kin duyuyorsa ve ona ettiğimiz tüm kötülüğün karşılığını bize verirse?" dediler. Bu yüzden Yosef'e şöyle bir mesaj gönderdiler: "Baban, ölümünden önce [bize] şöyle bir talimat vermişti: 'Yosef'e şöyle deyin: Lütfen kardeşlerinin sana kötü davranışlarındaki kabahatlerini ve günahlarını başısla'. Şimdi - lütfen, babanın Tanrı'sının kullarının bu günahlarını başısla". [Mesaj] kendisine ulaştığında Yosef ağladı.

Bereşit 50:15-17

Yosef kadar çok ağlayan başka kimse yoktur. Esav, *berahasının* Yaakov tarafından alındığını keşfettiği zaman ağlamıştı (Bereşit 27:38). Yaakov, hayatının aşkı Rahel'i ilk kez gördüğü zaman ağlamıştı (Bereşit 29:11). Her iki kardeş, Yaakov ve Esav, uzun bir soğukluk döneminin ardından yeniden buluştukları zaman ağlamışlardı (Bereşit 33:4). Yaakov, sevgili oğlu Yosef'in öldüğü kendisine söylendiği zaman ağlamıştı (Bereşit 37:35).

Ama Yosef'in yedi ağlama eyleminin başka bir benzeri yoktur. Acı veren hatıralardan, önce kardeşi Binyamin'le, sonra da babası Yaakov'la yeniden bir araya gelmenin sevincine kadar duygu

yelpazesinin tümünü içermektedir. Kardeşlerine kimliğini açıklamadan hemen önce ve açıkladıktan hemen sonraki karmaşık gözyaşları vardır ve Yaakov'un ölüm döşesinde onu kaybetmenin getirdiği keder gözyaşları vardır. Ama en ilgi çekici olanı, kardeşlerinin, artık babaları hayatta olmadığı için kendisinin onlardan intikam alacağından korktuklarını duyduğu zaman döktüğü son gözyaşlarıdır.

"Yosef'in Gözyaşları"¹ başlıklı makalesinde Rav Aaron Lichtenstein, bu son ağlama hareketinin, Yosef'in, rüyalarının gerçekleşmesi ve bir iktidar konumuna yükselmek uğruna ödediği bedelin bir ifadesi olduğu önermesinde bulunur. Yosef kardeşleri için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Kıtalık döneminde onların geçimini sağlamıştır. Onlara yalnız bir sığınak değil, aynı zamanda Mısır toplumu içinde olumlu bir yer de vermiştir. Ve kendisine bunca yıl önce yapmış oldukları şeyler nedeniyle kardeşlerine karşı hiçbir şekilde kin gütmediğini elinden gelen en iyi açıklıkla ortaya koymuştur. Kimliğini onlara açıkladığı zaman söylediği gibi:

"Şimdi - beni buraya sattığınız için üzülmeyin; kendinizi suçlamayın. Çünkü [anlaşılan] Tanrı beni, hayat kurtarmak amacıyla, sizden önce göndermiş! ... Tanrı, ülkede varlığınızın sürmesini garantilemek ve sizi olağanüstü yollarla kurtarmak üzere hayatta tutmak için beni sizden önce gönderdi. Dolayısıyla beni buraya gönderen siz değilsiniz; aslında Tanrı'dır."

¹ Ale Tsiyon (Cilt 16, İyar 5769): A-Rav Aaron Lichtenstein'in onuruna özel nüsha, 109-128. İnternet üzerinden de ulaşılabilir: <https://etzion.org.il/en/tanakh/torah/sefer-bereishit/parashat-vayigash/josephs-tears-part-2-2>

Bereşit 45:5-8

Daha ne diyebilirdi? Ama işte, tüm bu yılların ardından, kardeşleri hâlâ ona güvenmemekte ve hâlâ onun kendilerine zarar vermek isteyebileceğinden endişe etmektedirler.

Rav Lichtenstein'in yorumu şöyledir:

"İşte bu anda, Yosef, büyük bir güce sahip olmanın limitlerini keşfetmektedir. İnsani başın, kişisel başın, ailevi başın - hem kişinin kendisi için hem de çevresindeki herkes için - gücün taşıdığından ne kadar da çok daha fazla değer taşıdığını görmektedir." Yosef "gücün doğasında var olan zayıflık nedeniyle; bu uğurda ödemiş olduğu korkunç bedel nedeniyle ağlamaktadır. Rüyaları belli bir düzeyde hakikaten gerçeğe dönüşmüştür, ama trajedi de en az bunun kadar gerçek olmayı sürdürmektedir. Ailenin yırtılmış olan parçaları tamamen bütün hale getirilememiştir."

Yüzeysel bakışla, Yosef tüm gücü elinde tutmaktadır. Ailesi tamamen kendisine bağımlı haldedir. Ama daha derin bir düzeyde, işler aslında bunun tam tersidir. Yosef hâlâ onların kendisini kabul etmesi için, onların kendisini tanıması için, onların yakınlığı için özlem duymaktadır. Ve en nihayet, kurtuluş ve geri dönüş zamanı geleceği zaman, kendi kemiklerinin Mısır'dan çıkarılması konusunda onlara bel bağlamak durumundadır (Bereşit 50:25).

Rav Lichtenstein'in analizi bize Raşi ve İbn Ezra'nın, Ester kitabının son pasuğu hakkındaki açıklamalarını hatırlatmaktadır. O son pasuk "Yahudi Mordehay, Kral Ahaşveroş'un baş veziri ve Yahudilerin büyüğüdü ve kardeşlerinin çoğu tarafından kabul görmüştü" (Ester 10:3)

demektedir - "çoğu"; ama hepsi değil. Raşi (Megila 16b'den alıntı yaparak), Sanedrin üyelerinden bazılarının, Mordehay'a, siyasi faaliyetleri ("krala yakınlığı") nedeniyle Tora öğrenimine yeteri kadar zaman vakfedemediği için eleştiriyiyle baktıklarını söyler. İbn Ezra ise basitçe şöyle der:

"Herkesi memnun etmek mümkün değildir, çünkü insanlar [başkalarının başarıları karşısında] kıskançlık duyarlar."

Yosef ve Mordehay/Ester, Yahudi olmayan çevrelerde etki ve güç mevkilerine erişmiş Yahudilere verilebilecek üstün örnekler arasındadırlar. Modern zamanlarda bu gibi Yahudilere Almanca *Hofjuden*, "saray Yahudileri" adı veriliyordu ve diğer Yahudiler birçok kez onlar hakkında ikircikli duygular taşıyorlardı.

Ama daha derin bir düzeyde, Rav Lichtenstein'in işaret ettiği noktalar, Hegel'in ünlü efendi-köle diyalektiğini hatırlatmaktadır. Bu, on dokuzuncu yüzyıl düşüncesi - özellikle de Marksist düşünce - üzerinde muazzam etki sahibi olmuş bir fikirdi. Hegel insanlığın erken tarihini, bazılarının efendi, diğerlerinin de köleler haline geldiği bir güç mücadelesinin karakterize ettiğini öne sürmüştü. Görünüşte, efendiler hüküm sürerken köleler itaat etmektedir. Ama gerçekte efendi kölelere bağımlıdır - şahsen boş vakte sahip olmasını, işleri onların yapmasına borçludur ve kendisi, yalnızca köleleri kendisini efendi olarak tanıdıkları için efendidir.

Bu arada köle, yaptığı iş yoluyla, bir üretici olarak kendi saygınlığını kazanmaktadır. Böylece kölenin "içsel bir özgürlüğü", efendinin ise "içsel bir esareti" vardır. Bu gerilim bir diyalektik yaratır. Tarihi

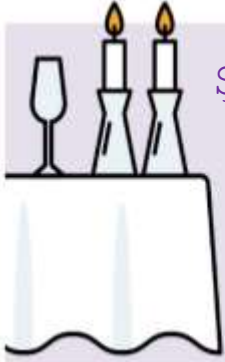
süreçte kendiliğinden yoluna giren bir çatışmadır bu - ve bu çatışma ancak, kölelerin ve efendilerin değil, sadece insanoğullarının var olduğu ve bu insanlar birbirlerine bir amaca yönelik araçlar olarak değil, kendi başlarına birer amaç olarak davrandıkları zaman bir dengeye ulaşır. Bu şekilde anlaşılacağına Yosef'in gözyaşları, Şemot kitabında Paro ile Bene Yisrael arasında oynanacak efendi-köle dramının bir prelüdüdür.

Rav Lichtenstein'in metin hakkındaki derin bakış açısı bize, bir bütün olarak Tora, Tanah ve Yahudiliğin, güce karşı ne kadar da etkili ve istikrarlı bir eleştiri olduğunu hatırlatmaktadır. Maşiah dönemi gelmeden, bizler güç sahibi olmadan yaşayamayız. (Yahudilerin, güçten yoksun oldukları asırlarda çektikleri trajedileri bir

düşünün.) Ama güç yabancılaştırır. Şüphe ve güvensizliği besler. Kendilerine karşı kullanıldığı insanları küçültür ve bu şekilde, onu kullananları da küçültür.

"Yosef A-Tsadik: Dürüst Yosef" olarak adlandırılan Yosef bile, sahip olduğu gücün kendisini kardeşlerinden ne kadar uzaklaştırdığını gördüğü zaman ağlamıştır. Yahudilik, güce değil, sevgiye, sadakate ve antlaşma tarafından yaratılan karşılıklı sorumluluğa dayanan alternatif bir sosyal düzeni öngörür. Bu nedenledir ki, felsefesini "güç istenci" üzerine kurmuş olan Nietzsche, kendince haklı bir şekilde, Yahudiliği, inandığı her şeyin antitezi olarak görmüştür.

Güç kötüdür. Ona mecburen gerek duyuyor olabiliriz; ama yine de kötüdür ve ona ne kadar az ihtiyaç duyarsak o kadar iyidir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Sizce aileler, yıkılan güveni nasıl yeniden inşa edebilirler?
2. Tora sıklıkla gücün kötüye kullanımını eleştirir. Bu eleştirinin yapıldığı başka hikâyeler veya liderler aklınıza geliyor mu?
3. Tanrı ile Yahudi halkı arasındaki antlaşma hangi yönlerden, güce değil de, sevgi ve sadakate dayanmaktadır?